

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.02.2019, sp. zn. 30 Cdo 5134/2017, ECLI:CZ:NS:2019:30.CDO.5134.2017.1

Číslo: 10/2020

Právní věta:

Domáhá-li se povinný vůči státu náhrady škody spočívající ve vymáhaných nákladech exekučního řízení, jež bylo zahájeno na základě rozhodnutí, na němž byla nesprávně vyznačena doložka právní moci, nelze zjišťovat příčinnou souvislost mezi tvrzenou škodou a nesprávným úředním postupem spočívajícím v nesprávném vyznačení doložky právní moci, nýbrž mezi tvrzenou škodou a příkazem k úhradě nákladů exekuce, jenž musí splňovat podmínky nezákonného rozhodnutí ve smyslu § 8 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.02.2019

Spisová značka: 30 Cdo 5134/2017

Číslo rozhodnutí: 10

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Exekuce, Náklady řízení, Odpovědnost státu za škodu, Právní moc rozhodnutí

Předpisy: § 13 předpisu č. 82/1998Sb.
§ 8 odst. 3 předpisu č. 82/1998Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 54 Co 173/2017, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 8. 2. 2017, č. j. 31 C 26/2016-67, zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala zaplacení částky 468 997,52 Kč s příslušenstvím (výrok I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II).
2. Dovoláním napadeným rozsudkem Městský soud v Praze jako soud odvolací změnil rozsudek

soudu prvního stupně tak, že uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 68 928 Kč s příslušenstvím (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok II).

3. Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. V řízení vedeném u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích pod sp. zn. 58 Cm 111/2011, ve kterém se žalobou podanou dne 9. 9. 2011 domáhal J. R. po žalobkyni zaplacení částky 240 000 Kč s příslušenstvím, byl 2. 1. 2012 vydán platební rozkaz, jímž bylo žalobě vyhověno a žalobkyni bylo uloženo zaplatit náhradu nákladů řízení. Přestože nebyl žalobkyni platební rozkaz doručen, byla 25. 1. 2012 vyznačena právní moc s datem 6. 1. a 24. 1. 2012, která však byla 11. 12. 2015 škrtnuta a týž den byl žalobkyni zaslán přípis, že doložka právní moci byla na platebním rozkazu vyznačena omylem a byl jí rovněž zaslán platební rozkaz. Žalobkyně podala včasný odpor. Usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 28. 3. 2012, č. j. 20 EXE 993/2012-7, které nabylo právní moci dne 26. 4. 2012, byla podle předmětného platebního rozkazu nařízena na majetek žalobkyně exekuce. Podáním došlým okresnímu soudu dne 17. 4. 2012 žalobkyně (povinná) navrhla zastavení exekuce, jelikož proti nároku oprávněného započítala svoji pohledávku za oprávněným ve výši 294 700 Kč. Poté, co byl usnesením ze dne 22. 10. 2012, č. j. 20 EXE 993/2012-54, návrh žalobkyně zamítnut, protože svou pohledávku za oprávněným nedoložila, krajský soud z podnětu odvolání žalobkyně usnesením ze dne 20. 6. 2013, č. j. 23 Co 239/2013-85, které nebylo právní moci dne 5. 8. 2013, napadené rozhodnutí zrušil, řízení zastavil a žalobkyni uložil zaplatit náklady řízení v celkové výši 9 000 Kč, když konstatoval, že exekuce skončila vymožením a pro další trvání řízení o zastavení exekuce již nejsou splněny podmínky řízení. Pověřený soudní exekutor rozhodl exekučním příkazem ze dne 12. 4. 2012, č. j. 8 EX 176/12-13, o provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu žalobkyně a dne 6. 2. 2013 provedl vyúčtování exekuce, v němž uvedl, že v exekuci bylo vymoženo celkem 459 997,52 Kč, z čehož 359 536 Kč představuje nárok oprávněného, 25 080 Kč náklady oprávněného, 68 928 Kč náklady exekutora a 6 453,52 Kč přeplatek, který bude žalobkyni vrácen. Téhož dne vydal exekutor oznámení o skončení exekuce jejím vymožením. Žalobkyně nárok předběžně uplatnila u žalované dne 13. 1. 2016, přičemž žalovaná uplatněnému nároku nevyhověla.

4. Po právní stránce soud prvního stupně uvedl, že odpovědnostním titulem je nepochybně nesprávné vyznačení doložky právní moci na platebním rozkaze. Tento nesprávný úřední postup však není v příčinné souvislosti se vznikem škody na straně žalobkyně, jelikož ta vznikla až v důsledku rozhodnutí o nařízení exekuce. Zmíněné rozhodnutí pak není nezákonným rozhodnutím, jak jej vymezuje § 8 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“). Žalobkyně navíc měla a mohla usnesení o nařízení exekuce napadnout odvoláním a tvrdit a prokazovat, že platební rozkaz není vykonatelným exekučním titulem. Kdyby tak učinila, byla by nepochybně v odvolacím řízení úspěšná. Místo toho navrhovala exekuci zastavit s tvrzením, že došlo k zápočtu pohledávky mezi ní a oprávněným. Pokud zástupce žalobkyně uvedl, že okresní soud mohl exekuci zastavit i bez návrhu, přehlídí, že se nárok v žalobě, v jejím doplnění i v závěrečném návrhu odvíjel od nesprávného úředního postupu krajského soudu v podobě nesprávného vyznačení doložky právní moci, nikoli od nečinnosti soudu okresního. Navíc se názor okresního soudu odrazil v obsahu usnesení o nařízení exekuce, tudíž stran činnosti exekučního soudu přicházel v úvahu odpovědnostní titul pouze v podobě nezákonného rozhodnutí, kterým rozhodnutí o nařízení exekuce není. Rozhodující příčinou pokračování exekuce a vymožení finančních prostředků je nečinnost žalobkyně samé, která nenapadla usnesení o nařízení exekuce odvoláním.

5. Pokud jde o nárok na zaplacení částky 393 616 Kč, je důvodná obrana žalované, že v tomto rozsahu dosud žalobkyni škoda nevznikla, jelikož má možnost dosáhnout vymožení této sumy v řízení vedeném u okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 11 C 12/2016. Žalovaná totiž figuruje jako poslední dlužník (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. [28 Cdo 4229/2010](#), a ze

dne 4. 9. 2013, sp. zn. [30 Cdo 1415/2013](#)). Pokud jde o nárok na zaplacení částky 9 000 Kč (součást částky 393 616 Kč), žalobkyně ji zaplatila v důsledku pravomocného usnesení krajského soudu, které není nezákonným rozhodnutím, nikoli v důsledku nesprávného úředního postupu, proto i v tomto směru chybí příčinná souvislost. Žalobkyně v žalobě konečně nezohlednila, že z částky 459 997,52 Kč jí byla soudním exekutorem vrácena částka 6 453,52 Kč, a její výpočet žalované částky je tudíž nesprávný. Z těchto důvodů a pro absenci příčinné souvislosti soud prvního stupně žalobu v celém rozsahu zamítl.

6. Žalobkyně podala proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání do částky 68 928 Kč s příslušenstvím. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Po právní stránce uvedl, že závěru o absenci příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem (vyznačením doložky právní moci) a vznikem škody nelze přisvědčit. Není pochyb o tom, že nedoručení platebního rozkazu ze dne 2. 1. 2012, č. j. 58 Cm 111/2011-23, žalobkyni a jeho následné opatření doložkou právní moci je nesprávným úředním postupem bez ohledu na to, čím byl omyl ve stanovení data právní moci vyvolán. Pouze následkem nesprávně vyznačené doložky právní moci, přestože zmíněný platební rozkaz nebyl žalobkyni vůbec doručován, disponoval oprávněným exekučním titulem a na žalobkyni byly v exekuci vymoženy (také) náklady soudního exekutora ve výši 68 928 Kč, jejichž náhrady se na v exekuci oprávněném nemůže nijak domáhat. Protože tato nesprávnost postupu měla dopad do majetkové sféry žalobkyně a nebyť jí, žalobkyni by tato škoda nevznikla, je i podmínka příčinné souvislosti stran škody ve výši 68 928 Kč naplněna.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na otázce, která dosud nebyla dovolacím soudem řešena. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí nesprávné právní posouzení věci. Neztotožňuje se s názorem odvolacího soudu, který má za to, že pouze následkem nesprávně vyznačené doložky právní moci byly v exekuci vymoženy mimo jiné náklady soudního exekutora. Namítá, že žalobkyně nevyužila všech prostředků obrany, které měla k dispozici, aby zabránila vzniku škody, a proto není splněna podmínka pro přiznání náhrady škody vyžadovaná ustanovením § 8 odst. 3 OdpŠk, jež lze analogicky aplikovat i v této věci. Podle ustanovení § 8 odst. 3 OdpŠk platí, že nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné, lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil v zákonem stanovených lhůtách všech procesních prostředků, které zákon poškozenému k ochraně jeho práva poskytuje včetně řádných opravných prostředků a návrhu na zastavení exekuce. Žalobkyně podala pouze návrh na zastavení exekuce z důvodu započtení pohledávky vůči oprávněnému, čímž se nijak nebránila proti skutečnosti, že jí nebyl doručen exekuční titul, na jehož základě byla exekuce vedena, a sama nijak nezabránila vzniku škody, ačkoliv tak mohla učinit. V tomto bodě došlo podle dovolatelky k přetržení příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody a zároveň nedošlo ke splnění podmínky stanovené v ustanovení § 8 odst. 3 OdpŠk. Dovolatelka dále odkazuje na usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. [II. ÚS 276/12](#), podle kterého dochází k přetržení příčinné souvislosti, pokud se poškozený aktivně nebrání proti nařízení a vedení exekuce, pasivně vyčká na její nařízení, nepožádá o odklad vykonatelnosti rozhodnutí a následně vymáhanou povinnost splní. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje.

8. Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že žalovaná staví své dovolání na argumentu per analogiam legis, když měl odvolací soud pochybit tím, že v otázce přípustnosti přiznání nároku na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem neaplikoval pravidla výslovně zákonem stanovená pro uplatnění nároků na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím. S tím nelze souhlasit vzhledem k systematickému zákonu č. 82/1998 Sb. ani vzhledem k důvodové zprávě.

Ustanovení § 8 odst. 3 OdpŠk se v případě nesprávného úředního postupu neuplatní. Žalobkyně dále poukazuje na to, že ani aplikace § 8 odst. 3 OdpŠk nevylučuje opodstatněnost nároku. Žalobkyně nebyla v exekučním řízení zcela nečinná, nelze proto využít judikát zmíněný žalovanou. Nadto připomíná, že exekuční soud mohl zastavit exekuci i bez návrhu podle § 269 o. s. ř.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za níž podle § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. jedná osoba, která má právnické vzdělání, dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

11. Dovolací soud shledal dovolání přípustným, neboť v jeho rozhodovací praxi dosud nebyla řešena otázka, mezi jakými skutečnostmi je třeba zjišťovat příčinnou souvislost za situace, kdy v důsledku nesprávně vyznačené doložky právní moci bylo zahájeno exekuční řízení, přičemž škoda má spočívat v exekvovaných nákladech tohoto řízení.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Dovolání je důvodné.

13. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

14. Obecně platí, že otázka příčinné souvislosti – vztahu mezi škodnou událostí a vznikem škody – je otázkou skutkovou, nikoli otázkou právní (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. [21 Cdo 300/2001](#)). Právní posouzení příčinné souvislosti může spočívat toliko ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou či naopak nejsou způsobilé tento vztah vyloučit (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. [28 Cdo 3471/2009](#)).

15. Nejvyšší soud ke vztahu nesprávného úředního postupu a nezákonného rozhodnutí konstantně uvádí, že nesprávným úředním postupem je porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti; zpravidla jde o postup, který s rozhodovací činností nesouvisí. Ačkoliv není vyloučeno, aby škoda, za kterou stát podle uvedeného ustanovení odpovídá, byla způsobena i nesprávným úředním postupem prováděným v rámci činnosti rozhodovací, je pro tuto formu odpovědnosti určující, že úkony tzv. úředního postupu samy o sobě k vydání rozhodnutí nevedou, a je-li rozhodnutí vydáno, bezprostředně se v jeho obsahu neodrazí (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdon 129/97, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. [30 Cdo 335/2013](#)). Také v rozsudku ze dne 3. 11. 2015, sp. zn. [30 Cdo 3099/2013](#), se Nejvyšší soud přihlásil k závěrům své judikatury, podle které odpovědnost za škodu z nesprávného úředního postupu orgánu státu nezakládá úřední postup, který se následně projevil v obsahu rozhodnutí.

16. Nejvyšší soud se ve své judikatuře rovněž zabýval otázkou, zda nesprávné vyznačení doložky právní moci na rozhodnutí je nesprávným úředním postupem, přičemž při řešení této otázky dospěl

ke kladnému závěru (srov. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 7. 1997, sp. zn. [6 Co 704/97](#), publikovaný pod č. 42 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. [28 Cdo 3348/2011](#), ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. [20 Cdo 923/2007](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2005, sp. zn. [25 Cdo 890/2004](#)). Nutno ovšem doplnit, že ve všech výše uvedených případech šlo o situaci, kdy škody v podobě vzniklých nákladů exekučního řízení se domáhal oprávněný, jenž v dobré víře ve správnost doložky právní moci exekuční řízení zahájil, přičemž v důsledku zastavení exekuce se mu úhrady vzniklých nákladů řízení nedostalo.

17. V nyní posuzované věci je však skutkový stav jiný, neboť škoda má spočívat v exekvovaných nákladech řízení povinné, jež se úhrady těchto nákladů domáhá vůči státu jakožto škody.

18. V tomto případě je třeba vycházet z toho, že vyznačení doložky právní moci vedlo k zahájení a nařízení exekuce, jejímu průběhu včetně rozhodování o zastavení exekuce a po úspěšném vymožení pohledávky k vydání příkazu k úhradě nákladů exekuce ze dne 6. 2. 2013. Nesprávné vyznačení doložky právní moci se tudíž již projevilo ve vydání rozhodnutí (příkaz k úhradě nákladů exekuce). Odvolací soud tak pochybil, zjišťoval-li příčinnou souvislost mezi tvrzenou škodou a nesprávným úředním postupem spočívajícím v nesprávném vyznačení doložky právní moci. Naopak měl zjišťovat příčinnou souvislost mezi tvrzenou škodou a příkazem k úhradě nákladů exekuce a v souvislosti s tímto otázkou, zda jde o nezákonné rozhodnutí ve smyslu § 8 odst. 1 OdpŠk a zda byly splněny i podmínky § 8 odst. 3 OdpŠk.

19. Nejvyšší soud ve své judikatuře dále dovodil, že existence nařízeného a trvajících výkonu rozhodnutí je zvláštní podmínkou pro řízení o návrhu na jeho zastavení, a to pro případ, že jde o návrh odůvodněný odkazem na ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř., tedy že exekuce má být zastavena proto, že po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané (např. usnesení ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. [20 Cdo 2421/2004](#), a ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. [20 Cdo 1886/2006](#), nebo ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. [20 Cdo 2325/2006](#)). Tuto judikaturu dovolací soud blíže rozvedl v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. [26 Cdo 1663/2015](#), kdy návrh na zastavení exekuce byl odůvodněn zánikem vymáhané pohledávky započtením. Uvedenou judikaturu Nejvyššího soudu však nelze využít, pokud je návrh na zastavení exekuce po jejím provedení odůvodněn nikoliv skutečnostmi ve smyslu ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř., ale tím, že exekuční titul (zde platební rozkaz) je od počátku nevykonatelný, neboť nebyl povinné řádně doručen. Uplatní se právní názor, který Nejvyšší soud prezentoval v usnesení ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. [20 Cdo 2706/2007](#), uveřejněném pod č. 107/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle něhož soud zastaví exekuci i poté, co vymáhané plnění bylo vymoženo, jestliže se podkladové rozhodnutí nestalo vykonatelným [§ 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř.]. Skutečnost, že nebyl žalobkyni platební rozkaz řádně doručen, může být důvodem pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř. i po provedení exekuce.

20. K zastavení exekuce z tohoto důvodu musí dojít nezbytně v rámci exekuce, třebaže již ukončené vymožením plnění z exekučního titulu a nákladů exekuce. V případném nalézacím řízení zahájeném povinnou jako žalobkyní o vydání bezdůvodného obohacení (či v tomto řízení o náhradu škody vůči státu), které mělo vzniknout vymožením plnění, na které oprávněný a případně soudní exekutor, jednali o náklady exekuce, neměli právo, totiž soud nemůže posoudit jako předběžnou otázku, zda byl nebo nebyl dán důvod pro zastavení exekuce. Do doby ukončení exekuce jiným, procesním právem předvídaným, způsobem než vymožením totiž přetrvává procesní důvod, pro který vymožené plnění náleží oprávněnému, případně exekutorovi. Shora uvedená judikatura Nejvyššího soudu je postavena na principu, že exekuci lze vést výhradně na základě způsobilého exekučního titulu a pro případ, že tomu tak není, musí být exekuce zastavena i poté, co pohledávka, její příslušenství a náklady exekuce byly vymoženy (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. [20 Cdo 3331/2017](#)).

21. Vzhledem k výše uvedenému Nejvyšší soud dále připomíná, že dle jeho ustálené rozhodovací

praxe odpovědnost státu za škodu zapříčiněnou výkonem veřejné moci nastupuje subsidiárně až v případě, kdy poškozený nemůže úspěšně dosáhnout uspokojení své pohledávky vůči dlužníku, jenž je mu povinen plnit (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. [30 Cdo 454/2013](#)), a že nárok na náhradu škody vzniklé v souvislosti s vydáním nezákonného rozhodnutí mající za následek nabytí bezdůvodného obohacení třetí osobou lze proti státu úspěšně uplatnit pouze tehdy, nedosáhne-li poškozený uspokojení své pohledávky na vydání majetkového prospěchu vůči tomu, kdo jej získal (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2013, sp. zn. [30 Cdo 693/2013](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. [30 Cdo 4004/2013](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2014, sp. zn. [30 Cdo 4418/2013](#)).

22. Z výše vyložených důvodů považoval dovolací soud rozsudek odvolacího soudu za nesprávný, a proto jej podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Odvolací soud v dalším řízení bude zjišťovat příčinnou souvislost mezi tvrzenou škodou a příkazem k úhradě nákladů exekuce, u něž posoudí, zda jej lze považovat za nezákonné rozhodnutí ve smyslu § 8 OdpŠk. Dospěje-li ke kladnému závěru, bude se dále zabývat otázkou, zda byly splněny podmínky pro nastoupení subsidiární odpovědnosti státu.

23. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.